

“Implicațiile noului Cod civil asupra sistemului financiar-bancar”*

„Colocviile juridice ale Băncii Naționale a României – partea a-II-a” – Ediția V

Mugur Isărescu

Doamnelor și domnilor,

Continuăm astăzi seria Colocviilor juridice ale Băncii Naționale. În edițiile anterioare am abordat teme legate de instrumentele de plată, de deținerile temporare de acțiuni ale debitorului de către instituțiile de credit, de mecanisme de restructurare a creditelor. Am fost, altfel spus, preocupați de efectele recesiunii asupra sistemului bancar și a economiei reale, și de soluții de ieșire ordonată din recesiune.

În ultima ediție am abordat o temă care ține de reforma unei instituții majore a statului român și de implicațiile acesteia asupra lumii bancare. Iar interesul legat de aceasta temă a fost atât de mare încât am hotărât să continuăm analizarea ei într-o nouă dezbateră.

Codul civil este o instituție, așa spune, fundamentală a statului. Cel la care am renunțat la 1 octombrie a fost mai mult decât atât; a fost o instituție fondatoare a statului nostru, una dintre marile legi care, pornind de la concepția napoleoniană, a modernizat, sistematizat și consacrat relațiile sociale într-o țară în formare. Persoanele, familia, proprietatea, obligațiile, contractele, răspunderea pentru prejudiciul cauzat altuia, toate au căpătat contur potrivit Codului de la 1865.

* Note discurs

Alături de el, a fost abrogat și înlocuit prin noua legiuire și Codul comercial de la 1887, la rândul său un pilon ce a stat la baza României moderne, reglementând pentru prima dată în mod coerent comerțanții și faptele de comerț, contractele comerciale, societățile comerciale, instrumentele de plată, falimentul.

Să renunți la asemenea instituții este un act de curaj și presupune asumarea unei grele responsabilități. V-o spune un om care crede în instituții și în continuitatea acestora. Am avut alături de noi în sală atât pe conducătorul echipei care a lucrat la elaborarea noului Cod civil, Profesorul Lucian Mihai, cât și pe ministrul care și-a asumat adoptarea acestuia, domnul Cătălin Predoiu. Dâșii ne-au prezentat argumentele aplicate ale deciziei pentru un nou Cod și detaliile conținutului acestuia. Eu voi observa două elemente. Primul este modernitatea. Noul Cod Civil este un Cod al acestui secol, potrivit relațiilor sociale și societății românești europene de secolul XXI. Asemenea Codului precedent, și acesta are vocația de a duce societatea înainte, de a consacra reguli și mecanisme modernizatoare. Al doilea element pe care îl subliniez este măsura. Nu numai că acest Cod a fost lucrat, vreme de ani buni, de somități ale domeniului și supus unor revizuri succesive. Dar, totodată, el nu apare din neant, ci își pune temelii pe obiceiurile, uzanțele și instituțiile consacrate ale locului. Va fi, altfel spus, o legiuire modernă, dar bazată pe valorile acceptate ale societății.

Ca să citez un economist cu serioase preocupări în domeniul dreptului și în special al reglementării proprietății, Hernando de Soto, „o lege trebuie să fie modernă pentru a fi eficientă, dar trebuie să consacre relații sociale reale pentru a fi acceptată.” Aici se găsește marea provocare a unei legi atât de importante. Și astfel se face diferența între legile frumoase, moderne, „sincrone” dar străine realităților, care rămân pe hârtie, și legile care pun nevoile legiuitorului în forme acceptate social, legile care devin parte a orânduirii sociale.

Și de această dată, vorbitorii vor proveni din toate zonele de specialitate. Domnul Vasile Iuga, Managing Partner PriceWaterhouseCoopers pentru Europa de Sud-Est va aborda o temă de mare actualitate, vizând evoluția ciclică între reglementare și dereglementare.

Din Banca Națională, Sergiu Dârvaru, Șef de Serviciu la Direcția Juridică, va prezenta o analiză a interferențelor noului Cod civil cu activitatea bancară, prin prisma noii instituții juridice a preluării de datorie.

Vechea noastră prietenă, doamna Profesor Brândușa Ștefănescu, va vorbi astăzi despre viramentul bancar în viziunea noului Cod Civil.

Din industria bancară, Vicențiu Traian Râmniceanu, Supervizor la Biroul Corporate Banking, Direcția Juridică - Banca Comercială Română, va prezenta tema regimului garanțiilor, cu accent pe ipotecile mobiliare.

În sfârșit, veți asculta reprezentanți ai profesiei juridice. Domnul Mihai Dudoiu - avocat asociat și coordonator al Departamentului de Drept Financiar-Bancar al societății de avocatură Țuca, Zbârcea&Asociații, doamna avocat Elena Iacob, Managing Associate la societatea de avocatură Zamfirescu, Racoți, Predoiu și doamna avocat Laura Toncescu, Partner la Societate Civilă de Avocați D&B David și Baias.

Salut prezența în sală a unui număr mare de specialiști, reprezentanți ai executivului, magistrați ai Înaltei Curți de Casație și Justiție și ai instanțelor din București, ai marilor societăți de avocatură și de insolvență, ai mediului de afaceri. Și, desigur, reprezentanți ai comunității bancare, de la cel mai înalt nivel.

Mă bucur să remarc buna colaborare pe care am avut-o cu Ministerul Justiției pe tema Codului civil. Am fost consultați pe chestiunile care vizează sistemul bancar,

ne-am spus punctele de vedere, și acestea se regăsesc, în bună măsură, în textul Codului și în cel al Legii de Punere în Aplicare a Codului Civil. O serie de mecanisme bancare își găsesc reglementarea primară aici. Contractul de cont bancar, depozitul bancar, facilitatea de credit ies din sfera reglementării tehnice și sunt consacrate, ca parte a Codului civil, drept operațiuni ale vieții cotidiene. Garanțiile reale și personale sunt reaşezate într-o abordare sistematizată. Apar, în același timp, instituții noi precum „trust-ul” din dreptul anglo-saxon, numit la noi fiducie (administrarea în condiții profesioniste și reglementate a patrimoniului altcuiva). Dincolo de cadrul mai larg prevăzut de lege, fiduciarul cel mai frecvent instituit, va fi o bancă, și acesta este un teren nou pentru care băncile trebuie să se pregătească.

În același timp, deoarece noul Cod civil va avea un impact asupra activității economice, participanții la viața economică și socială, în cadrul căroră instituțiile de credit au un rol esențial, vor aștepta din partea Băncii Naționale a României, în exercitarea atribuțiilor care îi incumbă, stabilirea unui cadru juridic secundar viabil și coerent, care să sprijine dezideratele și principiile noului Cod civil. Aș menționa câteva domenii:

- Noul Cod civil reglementează impreviziunea contractuală (clauza de *hardship*), instituție juridică inexistentă până acum în dreptul român. De la începutul crizei, situațiile imprevizibile în circuitul comercial s-au înmulțit: numeroasele modificări ale prețurilor determină tot mai mulți agenți economici să nu-și mai poată executa obligațiile de natură contractuală. În prezent, ei răspund pentru neexecutarea obligațiilor, fără a se ține seama de aceste aspecte imprevizibile. Desigur, Legea de punere în aplicare a Codului civil stabilește clar că prevederile privitoare la clauza de impreviziune se aplică exclusiv contractelor încheiate după 1 octombrie. Dar însăși

reglementarea în dreptul intern a unei asemenea clauze de modificare sau încetare judiciară a contractului creează o provocare juridică nouă pentru bănci. S-ar putea interpreta că o creștere a serviciului unui credit cu 50% ca urmare a materializării riscului valutar ar reprezenta o cauză de impreviziune? E de meditat. Judecătorul va decide; noi, Banca Națională a României, încercăm să-l descărcăm de această povară, și să ferim părțile de acest risc prin măsuri preventive de descurajare a creditului în monedă exotică.

- Legea aduce elemente noi privind: denunțarea unilaterală ca modalitate de încetare a oricărui tip de contract încheiat pe durată nedeterminată, interpretarea contractelor potrivit „voinței concordante” a părților și nu după sensul literal al termenilor, în materia executării silite a obligațiilor contractuale. Se reglementează posibilitatea de a contracta cu privire la bunuri care, la data încheierii contractului, aparțin unei terțe persoane, soluție determinată de necesitățile din circuitul comercial. Noile reguli vor avea impact asupra activității de creditare a instituțiilor de credit și a garanțiilor mobiliare sau imobiliare constituite de debitori.
- La stabilirea regimului general al obligațiilor derivate din contracte a fost avută în vedere și asigurarea unei protecții corespunzătoare a persoanelor aflate pe o poziție de inferioritate economică, care se reflectă în dispozițiile referitoare la formarea contractului, integrarea clauzelor standard în contract, reducerea clauzei penale, repararea prejudiciului nepatrimonial etc., și de asemenea, aspecte care trebuie stipulate expres și concret în contractele bancare.

- Noul Cod civil reglementează și clauzele standard din contracte. De exemplu, cum de multe ori s-a adus în discuție, acele clauze standard din contractele bancare. Legea dispune expres: „Clauzele negociate prevalează asupra clauzelor standard”. Sunt clauze standard, stipulațiile stabilite în prealabil de una dintre părți pentru a fi utilizate în mod general și repetat și care sunt incluse în contract fără să fi fost negociate cu cealaltă parte. Atunci când ambele părți folosesc clauze standard și nu ajung la o înțelegere cu privire la acestea, contractul se încheie totuși pe baza clauzelor convenite și a oricăror clauze standard comune în substanța lor, cu excepția cazului în care una dintre părți notifică celeilalte părți, fie anterior momentului încheierii contractului, fie ulterior și de îndată, că nu intenționează să fie ținută de un astfel de contract.

- De asemenea, prin noul Cod civil s-a urmărit protejarea clienților băncilor, care au contracte de credit în derulare, cât și a celor care au deschise conturi de card sau de salariu. Concret, s-a stabilit în sarcina băncilor obligația de a trimite clienților extrasele sau rapoartele de cont, gratuit și cel puțin odată pe lună, prin scrisoare poștală recomandată. Totodată, s-a stabilit faptul că, atunci când un client constată din cercetarea extrasului de cont neconcordanțe față de operațiunile derulate de el, va putea să conteste operațiunile înscrise.

Vă mulțumesc și vă doresc un Crăciun liniștit și un An Nou cât mai bun.

16 decembrie 2011